

posebej preosnoval: bolnici je dal krepkejše ude, tako da skoraj spominja na Rubensove in Van Dyckove ženske; opirata jo dva moža v akrobatskih pozah (podoba št. 4).

S to preosnovo je bila pa prizadeta vsa kompozicija. Osnoval jo je novo. Dočim je bil prej — v drugi in tretji zasnovi — svetnik v notranjščini cerkve, ga je postavil v četrti zasnovi na stop-

6. Študija za podobo sv. Martina.

nice pred portal (podoba št. 5). Asistenca se je skrčila; skupina bolnikov se je strnila v sklenjeno gručo, zavzemajočo vso desno plat. Bolnica leži na nosilih in je do pasu gori zagrnjena; opira jo možak v nepretirani kretnji. Med skupino leve polovice (svetnik z asistenco) in desnega dela (bolniki) je presleddek; a ta je pomaknjen iz sredotočja proti levi in zgineva v globino v smeri proti desni, torej nekak nesimetričen red. Tudi to risbo je z barvami laviral.

A bolnica v ospredju še ni soglašala z njegovo umetniško mislijo. Naš umetnik je pa imel na eni strani neugnano tvorno silo, na drugi pa neizčrpen zaklad oblik; bil je, kakor zahteva Albrecht Dürer, prenapolnjen s podobami. Zasnoval je ta del svoje nameravane podobe vnovič. Bolnica, popolnoma oslABLJENA, visi in sloni v naročju moža, ki jo le s težo drži; zaupno je obrnjen njegov pogled k svetniku, a njegova kretnja je napram prejšnjim zelo omiljena. Šlo mu je torej za to, da označi hudo, smrtno bolezen dovolj jasno, da ne rečem usiljivo, ker s tem oslavi čudotvorno ozdravljenje.

Ko je pa preosnoval to skupino, se ni prav prilagodila celi podobi. In brez obotavljanja jo je preobrazil p e t i č. Svetnika je postavil z maloštevilno asistenco treh oseb na levo plat pred glavna vrata krasne cerkve, pred njim je celotna skupina treh oseb, med njimi tvori sredotočje bolna ženska. Mož, ki jo podpira, stoji; bolnica pa leži na nosilih in je z gornjim delom telesa napol vzravnana: torej je misel popolne, skoraj mrtvične onemoglosti spet opuščena. — Nova pa je tehnična razpredelba mas, ki je ostro poudarjena: na levi cerkvena arhitektura, opremljena z visokimi stebri, pred njo skupina s svetnikom; na desni skupina bolnice, zadaj pa arhitektonski zaključek.

Tako se je približal svoji umetniški misli vedno bolj. In ko je vso kompozicijo š e s t i č zrisal, je imel zasnovi v vseh glavnih aktih določeno, tako da je mogel pričeti s podrobnimi študijami. Ta varijanta je pravzaprav izpopolnitev pete zasnove. Sv. Martin je dobil obilnejšo asistenco; označenih je sedem oseb, a le tri so popolnoma zarisane. Tudi ob bolnici je pet oseb; a mož, ki jo opira, je dobil zopet živahnejše kretnje, katerih glavni naglas je skrajni napor telesnih moči — a brez akrobatske poze. Končno sta se v teku procesa izluščili dve osebi bistvenega pomena: sv. Martin na eni, bolnica na drugi strani; druge osebe vežejo obe glavni nositeljici ideje, ostalo, kar ni v njihovi neposredni bližini, je štafaža. Po krogotoku raznih preosnov je dospel umetnik na prvotno točko svoje umetniške misli nazaj: Sv. Martin ozdravlja bolnico; le da nam tega ne pove s suhimi besedami, ampak v poetično in lepo zaokroženi kompoziciji. — Poleg obrisov pa imamo tudi dolgo vrsto podrobnih študij, ki nam pričajo dvoje: najprej, da je umetnik šel pri svojih študijah do dna in je vestno proučil vsak akt ob živem modelu; potem, da se je oziral na učinek in ga tako pripravil, da se mora zdeti vsakemu gledalcu verjeten in mogoč. Kajti naša